

บทที่ 1 บทนำ

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ น้ำสะอาด แร่ธาตุ ฯลฯ มีจำนวนที่ลดน้อยลง ในขณะที่ของเสียเพิ่มมากขึ้น ผลการศึกษาของ The Earth Council – San Jose, Costa Rica (อ้างอิง กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2015) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรของประเทศต่างๆ พบว่ามนุษย์ชาติใช้ทรัพยากรมากกว่า 1 ใน 3 ของทรัพยากรทั้งหมดซึ่งเกินกว่ากำลังของระบบนิเวศที่จะสามารถสร้างทดแทนได้ ดังนั้นทุกประเทศจึงต้องให้ความสนใจและใส่ใจถึงปัญหาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น สำหรับแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555 -2559 ยังได้ระบุถึงมาตรการการส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืน การปรับฐานการผลิตภาคการเกษตรให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนามาตรฐานสาธารณสุขพื้นฐานที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม และการจัดการพลังงานหมุนเวียนอย่างยั่งยืน

จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษที่ได้ทำการสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 7,782 แห่ง ในปี 2556 พบว่าอัตราการผลิตขยะต่อคนต่อวันในปี 2551 คิดเป็น 1.03 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน แต่ในปี 2556 คิดเป็น 1.15 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ซึ่งมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดสำหรับประเทศไทยมีขยะมูลฝอยในปี 2556 รวม 26.77 ล้านตัน ซึ่งมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นจากปี 2555 จำนวน 2 ล้านตัน และหากคำนวณตามพื้นที่ที่เกิดขยะมูลฝอยจะพบว่าอัตราการเกิดขยะมูลฝอยกิโลกรัมต่อคนต่อวันในเขตเทศบาลนคร คิดเป็น 1.89 เทศบาลเมือง 1.15 เทศบาลตำบล 1.02 เมืองพัทยา 3.90 และองค์กรบริหารส่วนตำบล 0.91 โดยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดแบบถูกต้องเพียงจำนวน 7.2 ล้านตันหรือคิดเป็นร้อยละ 27 ปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดแบบไม่ถูกต้องมีจำนวน 9.6 ล้านตัน ปริมาณขยะมูลฝอยที่ไม่ได้เก็บขนตกค้างในพื้นที่จำนวน 7.6 ล้านตัน และปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่จำนวน 5.1 ล้านตัน นอกจากนี้ ผลการสำรวจยังพบว่าจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยสะสมเป็นอันดับที่ 14 ของประเทศ โดยจังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยสะสมมากที่สุด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปัญหาขยะจึงก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการปนเปื้อนมลพิษจากขยะสู่ดิน แหล่งน้ำ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค และส่งผลต่อภาวะโลกร้อนจากก๊าซที่เกิดขึ้นจากกองขยะมูลฝอยปัญหาขยะเป็นปัญหาที่สำคัญที่สร้างผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจต่อประเทศเพิ่มมากขึ้นจนในปี 2557 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการผลักดันให้การจัดการขยะมูลฝอยกลายเป็นปัญหาที่เป็นวาระแห่งชาติ และต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเรื่องขยะจากที่เคยเน้นการกำจัดทิ้ง มาเป็นเน้นเรื่องการลดการสร้างขยะตั้งแต่ต้นทาง โดยลดการใช้ (Reduce) นำมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) รวมถึงการใช้ประโยชน์การขยะ

เพื่อให้เหลือมูลฝอยที่ต้องกำจัดน้อยที่สุด เช่น การทำปุ๋ย การสร้างพลังงานทดแทนในครัวเรือน ฯลฯ

พื้นที่ตำบลทุ่งฝาย ตั้งอยู่ในตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมือง จังหวัดลำปางมีอาณาเขตทางทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลนิคมพัฒนา ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลต้นธงชัย ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลบ้านเสด็จ และตำบลพิชัย และทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลต้นธงชัยและตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง การปกครองประกอบด้วย 10 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่ 1 บ้านท่าส้มป่อย หมู่ 2 บ้านทุ่งฝาย หมู่ 3 บ้านแพะหนองแดง หมู่ 4 บ้านท่าโทก หมู่ 5 บ้านแม่ทะ หมู่ 6 บ้านกลาง หมู่ 7 บ้านนาป้อเหนือ หมู่ 8 บ้านต้นยาง หมู่ 9 บ้านท่าโทกมงคลชัย และหมู่ 10 บ้านปงชัยนาป้อ จากการสัมภาษณ์เบื้องต้นตำบลทุ่งฝายเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่พบปัญหาเรื่องขยะมีปริมาณขยะโดยเฉลี่ยประมาณ 20 ตันต่อวัน มีการกำจัดขยะโดยการจ้างบริษัทเข้ามาดำเนินการซึ่งคิดราคาแพงในการจ่ายค่าบริการประชาชนส่วนใหญ่ถือว่าเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ต้องคอยดูแลและให้บริการกับชุมชน หน่วยงานองค์การบริหารส่วนทุ่งฝาย จึงได้มีการจัดทำโครงการคัดแยกขยะโดยจัดทำที่แยกขยะในการทิ้งขยะเป็นตะแกรงแบ่งออกเป็น 3 ส่วน เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนได้ทิ้งขยะให้ถูกกับช่องที่ได้แยกไว้ให้ ซึ่งโครงการดังกล่าวให้มีการคัดแยกขยะที่สามารถขายได้นำมาขาย หรือจัดทำเป็นผ้าป่าขยะ โดยมีหมู่บ้านดำเนินการนำร่องและได้รับรางวัลแล้วคือคือหมู่ที่ 4 บ้านท่าโทก เพียงหมู่บ้านเดียวและในปี 2560 กำลังขยายไปยังหมู่ 2 บ้านทุ่งฝาย จากการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นสาเหตุที่ทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงวิธีการคัดแยกขยะเพื่อปริมาณขยะที่ต้องการกำจัดลดลง เพื่อให้ขยะที่มีในครัวเรือนกลับมาเป็นขยะที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้ครัวเรือนหรือชุมชน เพื่อให้ปริมาณขยะในเขตพื้นที่ต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมือง จังหวัดลำปางลดลง และสร้างประโยชน์จากขยะเหล่านั้น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้มุ่งรณรงค์ให้ชุมชนได้มีความรู้ให้มีความสำคัญ ตระหนักถึงการคัดแยกขยะในการกำจัดขยะ เพื่อให้เกิดการยอมรับจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาการกำจัดขยะ และช่วยลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ลดการสูญเสียทรัพยากรที่มีอยู่ และช่วยเพิ่มรายได้และลดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนและชุมชนอีกด้วย

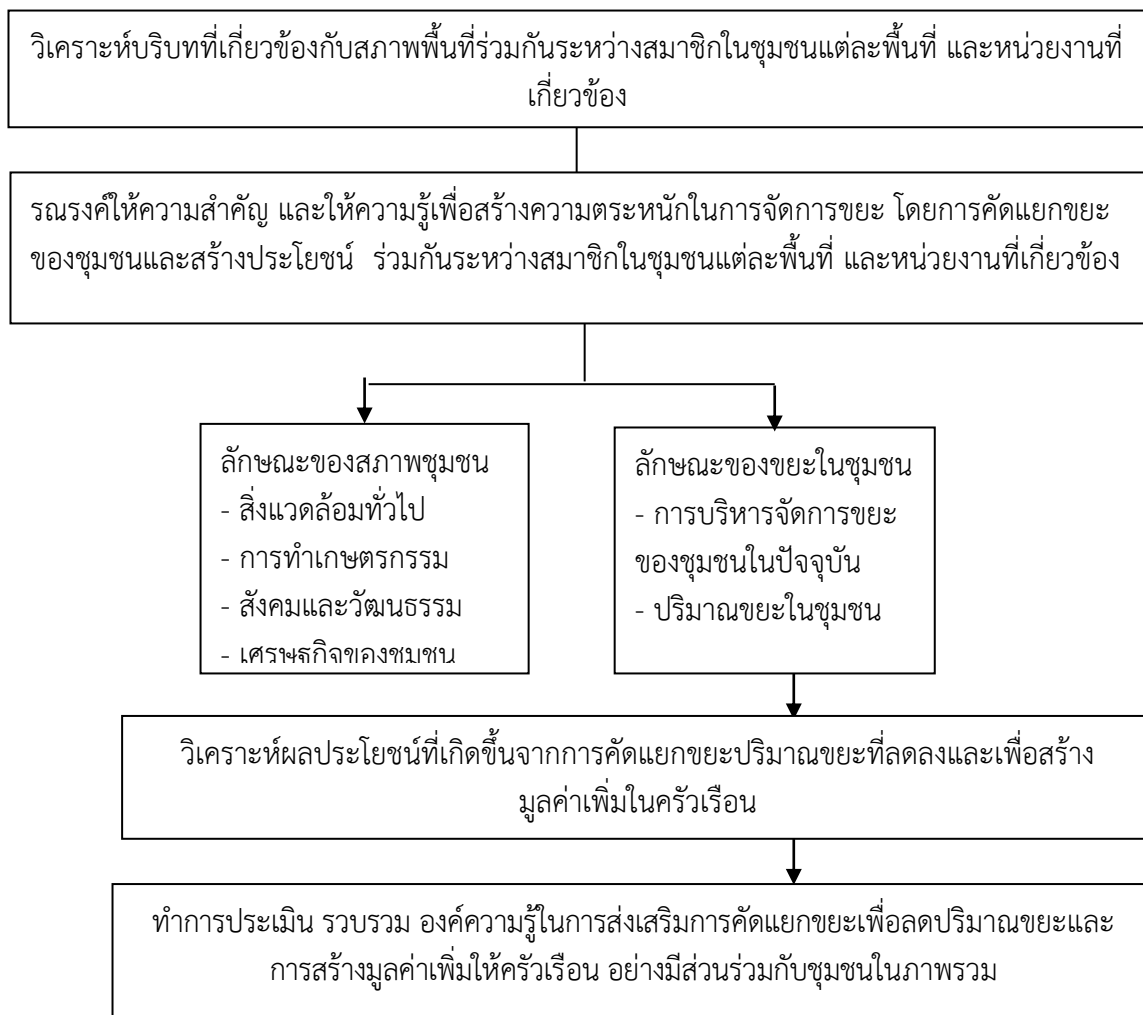
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรณรงค์ให้มีความสำคัญและสร้างความตระหนักในการคัดแยกขยะและส่งเสริมให้มีสร้างประโยชน์จากขยะ
2. เพื่อส่งเสริมการคัดแยกขยะปริมาณขยะลดลงและสร้างมูลค่าเพิ่มให้ครัวเรือนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

โจทย์ในการวิจัย

ส่งเสริมการแยกขยะในครัวเรือนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลทุ่งฝายเป็นอย่างไร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดส่งเสริมการกำจัดขยะเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ครัวเรือน อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

ขอบเขตการดำเนินงาน

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมระหว่างคณะผู้วิจัย จำนวน 10 หมู่บ้าน ของตำบลทุ่งผาย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และหน่วยงานในพื้นที่

ขอบเขตด้านประชากร

ผู้เข้าร่วมจำนวน 40-60 ครัวเรือน จำนวน 10 หมู่บ้าน ของตำบลทุ่งผาย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ขอบเขตพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในเขตความรับผิดชอบ
จำนวน 10 หมู่บ้าน ของตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ขอบเขตระยะเวลา

การศึกษาใช้เวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนเริ่มตั้งแต่ 1 สิงหาคม 2560 สิ้นสุด 31 กรกฎาคม
2561 ระยะเวลาในการวิจัยทั้งสิ้น 1 ปี

นิยามศัพท์เฉพาะ

สร้างมูลค่าเพิ่ม หมายถึง สิ่งของที่ไม่มีค่า กลับทำให้มีค่า

การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมกันทำ หรือ ช่วยกันทำ หรือช่วยกันทำร่วมกันเป็นกลุ่ม